

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Державної установи
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Володимир УСТИМЕНКО

08 серпня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Шендер Тетяни Юріївни

на тему «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних
джерел енергії сонця та вітру», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

(витяг з протоколу № 6 від 08 серпня 2025 р. засідання відділу проблем
модернізації господарського права та законодавства Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»)

Присутні: завідувач відділу проблем модернізації господарського права та
законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.; заступник
завідувача відділу, доктор юридичних наук, старший дослідник Гудіма Т.С.;
головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України Устименко В.А.; завідувач сектору проблем
реалізації господарського законодавства відділу, доктор юридичних наук,
професор, Заслужений юрист України Теремецький В.І.; провідний науковий
співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.;
провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент
Краснова Ю.А.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник Санченко А.Є.; старший науковий
співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу,
кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.; молодший
науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства
відділу, доктор філософії Камишанський В.І..

До обговорення також долучилась завідувач відділу господарсько-правових
досліджень проблем економічної безпеки, кандидат юридичних наук Єремєєва
Н.В. та здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії Шендер Т.Ю.

Серед присутніх з правом голосу на засіданні відділу 6 докторів юридичних

наук, 2 кандидати юридичних наук, 1 доктор філософії.

Засідання відділу проводиться в режимі відеоконференції з використанням відповідного програмного забезпечення.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспірантки Шендер Тетяни Юріївни на тему «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – завідувач відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», кандидат юридичних наук Єремєєва Наталія Валеріївна.

Дисертація виконувалась у Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», протокол № 16 від 23.12.2021 року.

Виступили:

Аспірантка Шендер Т.Ю., яка презентувала основні положення дисертації на тему: «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Аспірантка Шендер Т.Ю., яка презентувала основні положення дисертації на тему: «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Аспірантка Шендер Т.Ю. відзначила, що насамперед темпи видобутку природних ресурсів, які не встигають відновлюватись та значні викиди вуглекислого газу в атмосферу призвели до глобального потепління, значних природних катаклізмів і зміни клімату на всій планеті в цілому. З метою запобігання техногенної катастрофи, гостро постає питання переходу від використання традиційних джерел енергії (вугілля, нафти, природного газу, горючих сланців, ядерної енергії та ін.) до альтернативних джерел (відновлювальних джерел енергії). За підрахунками вчених передових країн, запаси традиційних джерел енергії вичерпаються вже через 25–70 років. Тому розвиток альтернативної енергетики стає одним із ключових завдань енергетичної політики держав. У сучасному суспільстві зростає усвідомлення необхідності переходу до екологічно чистих джерел енергії – не лише для досягнення енергетичної незалежності, але й для збереження природних ресурсів і зниження негативного впливу енергетичного сектору на клімат. При цьому господарсько-правове регулювання застосування відновлюваних джерел енергії відіграє важливу роль в умовах глобальних викликів. Додатковим фактором є воєнний стан: цілеспрямовані атаки на об'єкти критичної інфраструктури

призводять до перебоїв у постачанні енергії, ускладнюючи діяльність суб'єктів господарювання та побутове забезпечення населення. Триваючі бойові дії створюють постійні загрози національній безпеці, зокрема – зменшення виробництва електроенергії. Водночас сонячна та вітрова енергія залишаються доступними і технологічно відпрацьованими альтернативними джерелами, здатними частково компенсувати дефіцит. Розвиток цього сектору в умовах війни має стратегічне значення і спирається на чинні нормативно-правові механізми. Одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері електроенергетики та інструментом забезпечення енергетичної безпеки України, що відповідає її курсу на інтеграцію до Європейського Союзу, є стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, зокрема через формування системи господарсько-правових засобів, які сприяють зростанню галузі.

Вирішення кліматичної, екологічної та енергетичної проблем тісно пов'язане з розвитком використання альтернативних джерел енергії. Питання господарсько-правового регулювання застосування альтернативних джерел енергії потребує поглибленого дослідження, систематизації та узагальнення в умовах реформування та євроінтеграції. Україна активно розвиває галузь альтернативної енергетики, однак законодавство у цій сфері містить багато недоліків, які можуть стримувати інвестиції та інновації, створюючи перешкоди для конкурентоспроможності енергетичного сектору, як у сучасних умовах війни, так і на етапі повоєнного відновлення.

Таким чином, правове регулювання у сфері використання альтернативних джерел енергії перебуває на етапі формування, а нормативно-правові акти характеризуються наявністю прогалин і суперечностей. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу та обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Мета дисертаційного дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу господарсько-правового регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру, формулюванні нових теоретичних положень та розробці пропозицій з удосконалення чинного законодавства у досліджуваній галузі.

Об'єктом дослідження є господарські правовідносини, які виникають у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Предметом дослідження є господарсько-правове регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є першим комплексним науковим дослідженням нової моделі ринку електричної енергії, в якому сформульовано нові теоретичні положення та розроблено пропозицій з удосконалення чинного законодавства у досліджуваній галузі.

Уперше:

обґрунтовано класифікацію джерел енергії за критерієм відновлюваності, відповідно до якої альтернативні джерела визначено як родові поняття, що охоплює відновлювані (природного походження) та вторинні (технологічного походження) ресурси, а не відновлювані джерела виокремлено як окрему категорію, протилежну за ознакою відновлюваності. Запропонована

класифікація усуває термінологічну невизначеність, забезпечує уніфікацію понятійного апарату в законодавстві та створює цілісне нормативне підґрунтя для ефективного правового регулювання сфери альтернативної енергетики; обґрунтовано комплексну правову природу правовідносин у сфері використання альтернативних джерел енергії як функціонально інтегрованої моделі, що поєднує ознаки декількох типів правовідносин (господарських, адміністративних, фінансових та екологічних) у межах правового регулювання, яке передбачає системну взаємодію приватно- та публічно-правових механізмів. Такий підхід дозволяє: (1) визначити чіткі межі й зміст кожного типу правового регулювання (господарського, адміністративного, фінансового, екологічного) без їх дублювання чи суперечностей; (2) встановити структуровану роль кожного органу публічної влади у формуванні, реалізації та контролі правовідносин; (3) уніфікувати регуляторні механізми (дозволи, тарифи, стимули, нагляд, санкції) в межах єдиної нормативної системи; (4) створити концептуальну основу для гармонізації українського законодавства з *acquis* ЄС, де міжгалузева інтеграція енергетичного, екологічного й адміністративного права є стандартом; (5) забезпечити юридичну визначеність у договірних і публічно-правових відносинах між державою, виробниками та споживачами енергії з відновлюваних джерел, з урахуванням стратегічної мети – стабільності енергопостачання в умовах воєнного стану та декарбонізації;

запропоновано визначення стимулюючих правовідносин у сфері альтернативної енергетики, у якому використано конструкцію дихотомії «стимулюючий суб'єкт – стимульований суб'єкт». Обґрунтовано, що змістом таких правовідносин є цілеспрямований вплив держави та її органів (як стимулюючих суб'єктів) на поведінку приватних учасників енергетичного ринку (як стимульованих суб'єктів) шляхом застосування комплексу юридичних засобів заохочувального характеру;

аргументовано поняття «функціонально-правове забезпечення альтернативної енергетики», яке визначено як систему правових механізмів, що реалізуються через повноваження, функції та взаємодію суб'єктів у межах правовідносин щодо виробництва, транспортування, постачання, зберігання, споживання енергії з альтернативних джерел, а також її регулювання, тарифікації, контролю та балансування;

обґрунтовано трансформацію правового статусу альтернативної енергетики в Україні з екологічного інструмента сталого розвитку у критично важливий елемент забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану. Зокрема, альтернативні джерела енергії розглянуто, як базу для функціонування критичної інфраструктури (медицини, оборони, зв'язку) в умовах відключень і руйнування централізованих систем;

обґрунтовано господарсько-правову модель використання альтернативних джерел енергії у сфері теплопостачання як засобу модернізації комунальної інфраструктури, з урахуванням викликів енергетичної безпеки, руйнування централізованих тепломереж і потреби переходу до децентралізованих систем теплової генерації в умовах воєнного стану.

Удосконалено положення, зокрема, щодо:

правового статусу та функціональної ролі гарантованого покупця в системі підтримки виробників електроенергії з альтернативних джерел в умовах воєнного стану, з урахуванням зміни пріоритетів у балансі енергоринку, ризиків неплатежів і необхідності переходу до аукціонної моделі;

організаційно-правової структури ринку електричної енергії України в частині інтеграції виробників ВДЕ до балансуючого ринку, з уточненням ролі ОСП/ОСР, відповідальності за небаланси та процедур диспетчеризації; інституційної архітектури фінансування розвитку альтернативної енергетики в Україні, з урахуванням механізмів участі держави, міжнародних банків розвитку та недержавних фондів у проєктах цифровізації системи передачі електроенергії (зокрема проєкту НЕК «Укренерго» за підтримки МБРР);

правового статусу активного споживача в галузі відновлюваної енергетики, зокрема в частині нормативного оформлення його участі у виробництві електроенергії для власного споживання із правом реалізації надлишків за моделлю самовиробництва (Net billing). Розкрито нову функціональну роль активного споживача як суб'єкта малої розподіленої генерації, що діє на ринкових умовах і водночас підлягає спеціальному режиму підтримки, що поєднує економічну доцільність, прозорість та енергетичну автономність;

моделі ринкової премії (feed-in premium) як альтернативи традиційній системі фіксованих «зелених» тарифів. Поглиблено розуміння правової природи цієї моделі як механізму, що передбачає самостійну участь виробника у торгівлі електроенергією з компенсацією різниці між ринковою ціною та тарифом підтримки. Встановлено основні переваги feed-in premium (зменшення навантаження на гарантованого покупця, стимулювання ринкової дисципліни) та ризики (небаланси, потреба у балансуючих послугах, корупційні загрози), що визначає потребу в точному нормативному регулюванні та контролі;

Дістали подальшого розвитку положення, зокрема, щодо:

правового забезпечення інтеграції України до ENTSO-E. З'ясовано специфіку правовідносин, що виникають у зв'язку з синхронізацією об'єднаної енергосистеми України з європейською мережею операторів систем передачі електроенергії, визначено бар'єри регуляторної сумісності (відсутність повноцінного технічного регулювання, обмеженість гармонізованих стандартів) та потребу в адаптації підзаконних актів НКРЕКП;

правового регулювання цифрової трансформації енергетичної інфраструктури, зокрема у сфері систем передачі, диспетчеризації та моніторингу: уточнено коло правовідносин, які виникають у зв'язку з реалізацією проєкту МБРР і Укренерго, вказано на відсутність нормативного визначення понять «інтелектуальна мережа», «цифрова диспетчеризація» в чинному законодавстві, що ускладнює імплементацію сучасних технологій;

механізмів правового стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, зокрема еволюції інструментів підтримки: від фіксованих «зелених» тарифів до конкурентної аукціонної моделі, контрактів на різницю (CfD), грантового фінансування та податкових преференцій. Визначено правову природу відповідних процедур, їх переваги, ризики та інституційні засади реалізації в умовах інтеграції України до енергетичного ринку ЄС.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що обґрунтовані в дисертаційній роботі висновки та пропозиції можуть бути використані: у законотворчій діяльності – для удосконалення чинного законодавства України в галузі господарсько-правового регулювання застосування альтернативних джерел енергії та його інтеграцію до правової системи Європейського Союзу; у правозастосовній діяльності та судовій практиці – при підготовці до судових засідань та представництві інтересів у судах при вирішенні спорів, сторонами яких є учасники ринку електричної енергії; у науково-дослідницькій роботі – для подальших досліджень ринку електричної енергії, регулювання використання альтернативних джерел енергії, при написанні наукових робіт з досліджуваної проблематики; у освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін господарсько-правового напрямку для студентів юридичних та економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, розробці навчальних програм та методичних матеріалів.

Результати дисертаційного дослідження використовуються у діяльності Господарського суду міста Києва, Адвокатського об'єднання «Гардаріка-Право», навчальному процесі Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

На завершення свого виступу аспірантка Шендер Т.Ю. зазначила, що основні результати її дисертаційного дослідження викладено у 15 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз та 10 публікацій – за матеріалами науково-практичних конференцій (з них 5 публікації – за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій та 5 публікацій – за матеріалами всеукраїнських науково-практичних конференцій).

Після завершення презентації основних положень дисертації Шендер Т.Ю., присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Шановна, Тетяно Юріївно, яким чином в роботі враховано проблеми розвитку відновлюваної енергетики в умовах мілітарного впливу та в контексті завдань повоєнного відновлення?

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання, шановний Ярославе Вікторовичу. У роботі акцентовано увагу та обґрунтовано трансформацію правового статусу альтернативної енергетики в Україні – від екологічного інструмента сталого розвитку до критично важливого елемента забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану. Зокрема, альтернативні джерела енергії розглядаються як база для функціонування критичної інфраструктури (медицини, оборони, зв'язку, теплопостачання тощо).

Важливість використання енергії вітру та сонячного випромінювання зберігається навіть за умов мілітарного впливу. Це зумовлено їх доступністю, практично невичерпними ресурсами, можливістю застосування в ситуаціях, коли

інші джерела енергії є малодосяжними, незалежністю виробництва від імпорتنих енергоносіїв, відносно короткими строками будівництва та швидкою окупністю генеруючих потужностей. Крім того, Україна має значний природний потенціал для використання енергії сонця і вітру, а також промислову й науково-технічну базу для виготовлення відповідного обладнання.

У цьому контексті розкрито правову природу децентралізованої генерації як окремого сегмента електроенергетичного ринку, що набуває особливої актуальності в умовах кризової нестабільності та руйнування централізованої інфраструктури. З урахуванням міжнародного досвіду та української практики обґрунтовано необхідність нормативного закріплення особливого режиму функціонування малих генеруючих об'єктів, Smart Grid, Net Metering, енергетичних кооперативів. Також пропонується інтеграція питань комплексного використання локального потенціалу відновлюваних джерел енергії до документів планування розвитку територій, зокрема – оптимального розміщення генеруючих потужностей з урахуванням стану регіональних і локальних електромереж та можливостей налагодження місцевого виробництва енергетичного обладнання.

Така генерація забезпечує оперативну енергетичну автономність територіальних громад, підвищує стійкість критичної інфраструктури та знижує навантаження на балансуючий ринок. Правове забезпечення використання енергії сонця і вітру має бути спрямоване на комплексне використання локального потенціалу, енергетичне самозабезпечення громад і раціональне розміщення генеруючих об'єктів з урахуванням технічних можливостей електромереж та розвитку місцевого виробництва.

В аспекті організаційно-правового забезпечення відновлюваної енергетики запропоновано механізм, який наразі відсутній у чинному законодавстві, – виявлення суб'єктів, що здійснюють діяльність у районах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, та визначення особливостей їх організаційно-правового режиму. Інструментом виявлення таких суб'єктів може стати реєстр об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів (у тому числі активних споживачів), які використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електроенергії.

Особливості режиму таких суб'єктів мають визначатися залежно від умов господарської діяльності та категорії території, де вона здійснюється, і можуть включати спеціальні механізми компенсації втрат, доступ до пільгового фінансування, тимчасовий відступ від загальних зобов'язань на ринку електроенергії.

На завершення зазначу, що, на жаль, на територіях, де тривають активні бойові дії, енергосистема перебуває у стані збереження працездатності, а не розвитку. Однак після деокупації з'явиться можливість відновити об'єкти відновлюваних джерел енергії, які наразі перебувають під контролем окупаційної влади, та інтегрувати їх до енергетичної системи України.

Директор Інституту, головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент

НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Тема Вашої дисертації позначена, як використання енергії сонця та вітру, при цьому у першому розділі роботи розглядаються і альтернативну енергетику. Питання у мене: в чому суттєво, сутнісно відрізняється інші альтернативні джерела енерго- і тепло- забезпечення в правовому контексті?

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання, шановний Володимире Анатолійовичу. У правовому контексті ключова відмінність між альтернативними джерелами енергії, що генеруються з сонця та вітру, та іншими видами альтернативної енергетики полягає в тому, що для сонячної та вітрової енергетики в Україні сформовано більш розвинену та деталізовану нормативно-правову базу. Вона охоплює питання державної підтримки, тарифного регулювання, диспетчеризації, підключення до електромереж, а також інтеграції у балансуючий ринок. Науковий аналіз досвіду правотворчої діяльності та практики правозастосування надає можливість визначити, які саме правові механізми в цієї сфері обумовлені об'єктивними чинниками, адекватні сучасним потребам розвитку економіки країни, які є випадковими і неефективними.

Інші джерела – такі як біомаса, геотермальна енергія, мала гідроенергетика, зазвичай мають специфічні регуляторні вимоги, зокрема щодо впливу на довкілля, особливостей землекористування, проведення екологічної оцінки, а також отримання окремих ліцензій і дозволів. Разом з тим, результати наукового дослідження господарсько-правового регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру можуть бути враховані для вдосконалення правового забезпечення використання інших відновлюваних джерел енергії.

Крім того, в Енергетичній стратегії України до 2050 року, ухваленій у 2023 році, пріоритетна увага приділяється саме розвитку генерації електроенергії з використанням сонячної та вітрової енергії. Саме це стало підставою для звуження теми мого дисертаційного дослідження до аналізу правового регулювання цих видів відновлюваних джерел енергії.

Директор Інституту, головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Ви позначаєте як новизну першого рівня трансформацію правового статусу альтернативної енергетики з екологічного інструменту сталого розвитку у критично важливий елемент забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного часу. При всіх позитивних характеристиках застосування енергії сонця і вітру, існує проблема сезонної та добової нестабільності генерації. Яким чином можна вирішити цю проблему в контексті Ваших пропозицій використовувати ці джерела енергії, як основу для функціонування критичної інфраструктури (медицини, оборони, зв'язку) в умовах відключень і руйнування централізованих систем.

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання, шановний Володимире Анатолійовичу. У сучасних умовах науково-технічного прогресу відбувається значний розвиток

технологій, зокрема у сфері накопичення електроенергії, згенерованої за допомогою відновлюваних джерел. Йдеться про використання спеціальних батарей, великих павербанків та акумуляторних систем, що дає змогу споживати вже згенеровану та накопичену електроенергію у критичні моменти. Крім того, акумулявання електроенергії має додатковий екологічний ефект – зменшується зношування обладнання на об'єктах генерації, що подовжує термін їх експлуатації та відтерміновує утилізацію. Це, своєю чергою, робить альтернативну енергетику ще більш екологічно безпечною. Саме тому у дослідженні наголошується на посиленні інноваційної складової у правовому регулюванні використання енергії сонця і вітру: стимулювання розвитку інноваційної науково-технічної бази, що забезпечить ефективне використання потенціалу зазначених джерел енергії за рахунок застосування передових технологій.

Директор Інституту, головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Наступне питання: енергія сонця і вітру та теплопостачання. Як співвідносяться ці поняття і яким чином вони поєднуються?

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання, шановний Володимире Анатолійовичу. Енергія сонця і вітру є джерелами відновлюваної енергії, які можуть бути використані для теплопостачання. Наприклад, сонячна енергія застосовується для нагрівання води та повітря, а вітрова – для виробництва електроенергії, яка, своєю чергою, може використовуватися для обігріву. Електроенергія, згенерована за допомогою альтернативних джерел сонця та вітру, може застосовуватися для живлення теплових насосів або електронагрівачів, за допомогою яких здійснюється опалення приміщень. Також сонячна енергія може безпосередньо використовуватися для обігріву приміщень, зокрема для їх опалення. Тому у дисертаційній роботі зазначено, що окремим важливим напрямом у правовому регулюванні використання енергії сонця і вітру є економіко-правове забезпечення широкого застосування енергії сонячного випромінювання, використання вітроустановок як елементів комбінованих систем енергопостачання у сполученні із різноманітними способами акумуляції енергії для виробництва тепла не тільки у житлових, громадських та промислових будівлях, але й у технологічних процесах промисловості та сільського господарства.

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Пані, Тетяно! Ви в роботі значну увагу приділяєте зеленому тарифу та зеленому курсу. Чи вважаєте ви доцільним збереження механізму «зеленого тарифу» в умовах російсько-української війни, зокрема, під час дії

воєнного стану? Чи варто повністю переходити до аукціонної моделі? Які критерії ви пропонуєте для вибору моделі підтримки?

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання шановний, Антоне Олександровичу!

У сучасних умовах повномасштабної війни доцільно зберегти механізм «зеленого тарифу», як інструмент цільової підтримки децентралізованої генерації, особливо для малих об'єктів ВДЕ, що забезпечують локальну енергетичну стійкість – медичні заклади, об'єкти водопостачання, пункти обігріву, гуманітарні хаби, критичну інфраструктуру громад. Саме ці соціальні об'єкти часто не мають ресурсів або технічної можливості брати участь в аукціонах чи довгострокових контрактах.

Разом із тим, для промислових виробників, які мають доступ до фінансування та стабільного підключення, більш доцільним є поступовий перехід до аукціонної моделі та контрактів на різницю (CfD). Це дозволяє знизити навантаження на споживачів, зменшити спекулятивну активність на ринку та підвищити економічну ефективність підтримки.

Критерії вибору моделі підтримки, які обґрунтовано в роботі, включають: тип генерації (мала, середня, велика); функціональне призначення об'єкта (громадський/приватний, критична інфраструктура тощо); рівень доступу до фінансування та ринку (наявність інвестора, можливість комерціалізації); територіальний фактор (розташування в зоні бойових дій або на відновлюваних територіях); ступінь інтеграції до мережі та технічна можливість диспетчеризації.

Таким чином, запропоновано гібридну модель підтримки, яка поєднує зелені тарифи для малих і соціально значущих об'єктів із ринковими механізмами для масштабних проєктів, що відповідає умовам воєнного стану та забезпечує гнучкість правового регулювання.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: У дисертації Ви розглядаєте, серед іншого, такі види альтернативної енергетики, як сонячна і вітрова. Традиційні способи отримання енергії пов'язані з використанням вугілля, нафти, газу, як природних ресурсів. Перелічені корисні копалини, є об'єктами екологічного права Об'єктами якого права на Вашу думку є сонячна, вітрова, гідро, геотермальна енергія? Це моє перше питання, а друге буде залежати від того, як Ви дасте відповідь на перше.

Шендер Т.Ю.: На мою думку, відновлювані та не відновлювані джерела енергії є об'єктами одного і того ж права. Ми розглядаємо у дисертаційному дослідженні саме господарсько-правове регулювання використання відновлюваних джерел і отриманої як результат такого використання енергії.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Я прекрасно розумію, тут питання в іншому. Корисні копалини такі, як нафта, газ та вугілля чітко визначені об'єктами екологічного права, а сонячна випромінювання та інші джерела альтернативної енергії - ні. Тому при дослідженні питання, сутності таких видів джерел енергії і правового

регулювання щодо них можливо було б доречно спочатку визначити їх об'єктами регулювання якоїсь певної галузі права, а вже потім формулювати щодо них вже види використання такої енергетики? Оскільки ці досліджувані джерела енергії ще не передбачені, як об'єкти тієї чи іншої галузі права, а стосовно них вже формуються правовідносини. Як Ви вважаєте, чи можуть виникати правовідносини з приводу об'єктів, які не мають галузевого призначення і не визначені на законодавчому рівні об'єктами того ж екологічного права?

Шендер Т.Ю.: Використання альтернативних джерел для виробництва електричної або теплової енергії, яка є з точки зору господарського права є об'єктом і розглядається як товар, товарна продукція, регламентовано профільними законами та підзаконними актами, зокрема Законами України «Про альтернативні джерела енергії», «Про ринок електричної енергії», «Про тепlopостачання». У цих актах чітко визначено, хто є учасниками правовідносин у сфері виробництва, передачі, розподілу та продажу електричної/ теплової енергії, у тому числі отриманої в результаті використання відновлюваних джерел енергії. Тому ми не можемо говорити про те, що альтернативні джерела енергії є законодавчо нерегульованими.

В контексті представленого дослідження відновлювані джерела та отримана в результаті їх використання енергія розглядаються як об'єкти господарського права.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Шановна Тетяно Юріївно! В роботі Ви пропонуєте класифікацію джерел енергії за критеріями відновлюваності. Чим ваша запропонована класифікація джерел енергії за критерієм відновлюваності є кращою за вже наявні в науковій або технічній літературі (наприклад, у стандартах IRENA чи ENTSO-E)? Та друге питання: які доктринальні або практичні проблеми дозволяє вирішити запропоноване Вами поняття «функціонально-правове забезпечення альтернативної енергетики»? Чи має воно перспективу законодавчої імплементації?

Шендер Т.Ю.: Дякую за запитання, шановний Руслане Аятшаховичу! Запропонована в дисертації класифікація джерел енергії за критерієм відновлюваності відрізняється від підходів, представлених у технічній та галузевій літературі (зокрема IRENA чи ENTSO-E), насамперед своєю правовою спрямованістю. Ключова ідея полягає в тому, що альтернативні джерела енергії визначено як родову категорію, яка охоплює як відновлювані джерела природного походження, так і вторинні джерела технологічного походження. Натомість у чинному праві ці поняття часто змішуються або не розмежовуються зовсім.

Таким чином, перевага авторської класифікації полягає не у технічній повноті, а у тому, що вона дозволяє: усунути термінологічну невизначеність, забезпечити узгодженість нормативних дефініцій, створити логічну основу для побудови правового режиму використання різних типів енергетичних ресурсів.

Тобто зробити вже існуючі законодавчі акти більш комплексними та уніфікованими документами в галузі альтернативної енергетики.

Щодо другого запитання. Запропоноване в дослідженні поняття «функціонально-правове забезпечення альтернативної енергетики» дає змогу узагальнити й системно описати різнорівневі правові механізми, які використовуються в цій сфері. На доктринальному рівні це поняття дозволяє: по-перше, розмежувати правове регулювання за функціональними напрямками (генерація, диспетчеризація, тарифікація, контроль тощо), що знижує ризик нормативного дублювання; по-друге, врахувати міжгалузеву специфіку правовідносин, у тому числі участь суб'єктів публічного управління, господарюючих суб'єктів та споживачів; по-третє, виявити прогалини у взаємодії між механізмами, які походять із різних правових сфер (господарської, адміністративної, фінансової, екологічної).

На практичному рівні це поняття може бути корисним як аналітичний інструмент для структурування повноважень, функцій і процедур у новій енергетичній моделі. Його впровадження у законодавстві можливе не у вигляді прямої дефініції, а через поетапну конкретизацію відповідних функцій у законодавчих та підзаконних актах, наприклад у сфері планування, підтримки ВДЕ, регуляторного нагляду або цифрового управління енергосистемою.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – завідувач відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, кандидат юридичних наук Єремєєва Наталія Валеріївна. Науковий керівник дала загальну позитивну характеристику підготовленій дисертаційній роботі.

Дисертаційне дослідження Шендер Тетяни Юріївни на тему «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру» є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним науковим дослідженням правових проблем розвитку відновлюваної енергетики, в умовах активних євроінтеграційних процесів, трансформації енергетичних ринків, змін у структурі генерації та споживання енергії, що спричинені триваючим мілітарним впливом, та з урахуванням завдань повоєнного відновлення. В роботі сформульовано нові теоретичні положення та розроблено пропозицій з удосконалення чинного законодавства у досліджуваній галузі. Найважливішими з них є наступні: обґрунтовано комплексну правову природу правовідносин у сфері використання альтернативних джерел енергії сонця та вітру, як функціонально інтегрованої моделі, що поєднує ознаки декількох типів правовідносин (господарських, адміністративних, фінансових та екологічних) у межах правового регулювання, яке передбачає системну взаємодію приватно- та публічно-правових механізмів. Такий підхід дозволяє: (1) визначити чіткі межі й зміст кожного типу правового регулювання (господарського, адміністративного, фінансового, екологічного) без їх дублювання чи суперечностей; (2) встановити структуровану роль кожного органу публічної влади у формуванні, реалізації та контролі правовідносин; (3) уніфікувати регуляторні механізми (дозволи, тарифи, стимули, нагляд, санкції) в межах єдиної нормативної системи; (4)

створити концептуальну основу для гармонізації українського законодавства з асquis ЄС, де міжгалузева інтеграція енергетичного, екологічного й адміністративного права є стандартом; (5) забезпечити юридичну визначеність у договірних і публічно-правових відносинах між державою, виробниками та споживачами енергії з відновлюваних джерел, з урахуванням стратегічної мети – стабільності енергопостачання в умовах воєнного стану та декарбонізації; запропоновано визначення стимулюючих правовідносин у сфері альтернативної енергетики, у якому використано конструкцію дихотомії «стимулюючий суб'єкт – стимульований суб'єкт». Змістом таких правовідносин визначено цілеспрямований вплив держави та її органів (як стимулюючих суб'єктів) на поведінку приватних учасників енергетичного ринку (як стимульованих суб'єктів) шляхом застосування комплексу юридичних засобів заохочувального характеру; обґрунтовано класифікацію стимулюючих правовідносин за критерієм правових механізмів, що в них реалізуються, з виокремленням трьох типів: (1) господарські; (2) інституційні; (3) тарифні. Запропонований підхід дає змогу розглядати стимулюючі правовідносини як самостійний об'єкт правового аналізу в межах енергетичної політики держави, з урахуванням необхідності їх комплексного регулювання за межами виключно фінансово- або господарсько-правового підходу.

Аргументовано поняття «функціонально-правове забезпечення альтернативної енергетики», яке визначено як систему правових механізмів, що реалізуються через повноваження, функції та взаємодію суб'єктів у межах правовідносин щодо виробництва, транспортування, постачання, зберігання, споживання енергії з альтернативних джерел, а також її регулювання, тарифікації, контролю та балансування. Обґрунтовано трансформацію правового статусу альтернативної енергетики в Україні з екологічного інструмента сталого розвитку у критично важливий елемент забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану. В роботі також обґрунтовано господарсько-правову модель використання альтернативних джерел енергії у сфері теплопостачання як засобу модернізації комунальної інфраструктури, з урахуванням викликів енергетичної безпеки, руйнування централізованих тепломереж і потреби переходу до децентралізованих систем теплової генерації в умовах воєнного стану.

Запропонований наразі відсутній у чинному законодавстві механізм виявлення суб'єктів відновлюваної енергетики, що провадять діяльність у районах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, та визначення особливостей їх організаційно-правового режиму з врахуванням даних Реєстру об'єктів електроенергетики та електроустановок споживачів, що використовують альтернативні джерела енергії для виробництва електроенергії, положень законодавства, що встановлює ознаки таких територій, умов господарської діяльності відповідно до категорії території, на якій вона здійснюється. За результатами дослідження сформульовані конкретні пропозиції та рекомендації щодо модернізації національного законодавства та доктрини господарського права в частині правового регулювання застосування

альтернативних джерел енергії сонця та вітру у господарській діяльності учасників ринку електричної енергії.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Інституту у межах тем: «Економіко-правові засоби вторинного ресурсокористування в енергетиці» (ДР № 0119U101590), «Правова модель «зеленої» енергетичної трансформації України в умовах повоєнного відновлення економіки» (ДР № 0122U20049), «Модернізація правового забезпечення сталого інвестування» (ДР № 0125U001590).

Дисертація написана юридично грамотно, логічно послідовно, на високому науково-теоретичному рівні.

Безумовно, у сфері правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії існує велика кількість проблем. У дисертаційному дослідженні ми прагнули зосередити увагу на найбільш нагальних з огляду на сучасний стан економіки нашої країни.

Вважаю, що всі слушні питання та зауваження будуть використані у подальших дослідженнях. У цілому ж прошу позитивно оцінити представлену роботу, рекомендувати її до захисту та підтримати мою аспірантку. Щиро дякую за увагу!

Рецензенти дисертаційної роботи наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання й зауваження.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Дійсно, робота є актуальною та цікавою. Сьогодні, коли ми з вами перебуваємо в надзвичайно складних і неординарних умовах суспільного розвитку, країна намагається знайти оптимальні рішення проблем, що виникають у сфері енергетики. У цьому контексті альтернативні джерела енергії виступають механізмом для маневрування, маршрутизації енергопостачання та балансування в єдиній енергетичній системі. Отже, тема дослідження є безумовно актуальною, а поставлені в роботі питання, на мою думку, отримали серйозні та обґрунтовані відповіді.

Водночас, як і в будь-якому дослідженні, у роботі присутні дискусійні положення, на які я хотів би звернути увагу. Вони подаються в порядку наукового обговорення і жодним чином не ставлять під сумнів науково-практичну цінність роботи та її результати.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертацію, вважаю за доцільне звернути увагу дисертантки на такі дискусійні моменти:

1. Потребує додаткової конкретизації запропонована авторкою класифікація джерел енергії за критерієм відновлюваності з поділом на відновлювані (природного походження) та вторинні (технологічного походження) ресурси, а також невідновлювані джерела. При цьому залишається невизначеним, до якої саме групи – відновлюваних чи невідновлюваних – авторка відносить вторинні (технологічного походження) ресурси.

2. Більшої аргументації потребує запропонована у дисертаційній роботі класифікація стимулюючих правовідносин за критерієм правових механізмів, що

в них реалізуються. Зокрема, доцільно навести правові умови, за яких допуск до ринку, ліцензування виробництва енергії та квотування доступу до ринку можуть розглядатися як стимулюючі засоби.

3. Окремі положення дисертації потребують редакційного доопрацювання.

Шендер Т.Ю.: Шановний Руслане Аятшаховичу, щиро дякую Вам за те, що знайшли час ознайомитися з моєю дисертаційною роботою та надали ґрунтовну її оцінку. Для мене надзвичайно цінною є Ваша думка як висококваліфікованого фахівця у цій галузі. У разі продовження наукової діяльності та подальшого дослідження цієї тематики я обов'язково врахую зауваження та пропозиції, викладені у Вашій рецензії. Ще раз дякую!

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Хочу підтримати виступи Наталії Валеріївни та Руслана Аятшаховича щодо актуальності дослідження. В цілому, позитивно оцінюючи дослідження, вбачається за доцільне звернути увагу дисертантки на деякі дискусійні моменти:

1. Дисертанткою слушно зазначено, що під час стимулювання розвитку «зеленої» енергетики необхідно дотримуватись балансу між заохоченням інвестиційної діяльності та забезпеченням інтересів споживачів щодо вартості електроенергії та способів її використання. Водночас у роботі не запропоновано конкретних механізмів досягнення такого балансу.

2. В дисертації пропонується запровадження низки заходів підтримки підприємств, які використовують відновлювані джерела енергії (зокрема, звільнення від сплати податків та мит при ввезенні обладнання; податкові канікули; субсидування тощо). Такі пропозиції потребують додаткового обґрунтування, зокрема щодо доцільності запровадження саме таких стимулів. Слід враховувати, що в умовах російсько-української війни, коли особливо важливим є виконання дохідної частини Державного бюджету України, запровадження додаткових преференцій є досить дискусійним питанням.

3. Продовжуючи тему запровадження фінансової підтримки для юридичних осіб, дисертантка не розглянула можливість надання такої підтримки фізичним особам-підприємцям.

4. Дисертантка наголошує на необхідності розробки та впровадження місцевих цільових програм з енергоефективності, окреслюючи їх вплив на розвиток територіальних громад. У роботі фрагментарно згадуються окремі вже діючі місцеві програми. Водночас у дослідженні відсутній аналіз ефективності їх впровадження, що могло б посилити загальну авторську аргументацію.

Разом з тим, зазначені дискусійні моменти не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та не знижують наукової цінності представленого дослідження.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Я хочу підтримати нашу дисертантку. По-перше, робота дійсно заслуговує на схвальну оцінку – вона якісна та добре виконана. Водночас характер питань, які ми сьогодні почули від шановних колег, свідчить, що дана дисертація, як і будь-яке наукове дослідження, не позбавлена дискусійних моментів, порад та рекомендацій. Я впевнений, що дисертантка у подальшому їх опрацює та врахує у своїй науковій діяльності.

Я голосуватиму за те, щоб допустити Вас до наступних етапів захисту дисертації. Також закликаю колег підтримати і здобувачку, і шановного наукового керівника Наталію Валеріївну.

Завідувач сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Теремецький В.І.: Як і в будь-якій роботі, є зауваження – і це абсолютно нормальний процес. Тому в мене є порада, і вона стосується не лише шановної здобувачки Тетяни, а й моїх аспірантів, яким я постійно про це наголошую. Якщо серед зауважень є раціональні пропозиції, які ми можемо й встигаємо доопрацювати у роботі, варто зробити це із задоволенням – і нам усім буде приємно, адже ми сьогодні зібралися саме для того, щоб допомогти та покращити роботу Тетяни.

Бажаю Вам успіхів і вважаю, що Вас потрібно підтримати. Дякую за увагу!

Шендер Т.Ю.: Дякую, шановний Владиславе Івановичу!

Заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник, Гудіма Т.С.: Я хочу підтримати аспірантку. Тема дійсно актуальна. У подальшому бажаю успіху – щоб шлях до захисту пройшов без перепон. Хочу порадити Вам, щоб жодні негативні зауваження чи критика Вас не демотивували. Ви – найкращий спеціаліст у цій темі, адже саме Ви її дослідили та виклали у своїй роботі. Бажаю подальших успіхів і закликаю не зупинятися. Щиро дякую!

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Я в жодному разі не ставлю під сумнів положення дисертації, що обговорюється. Робота є надзвичайно цікавою. Мої питання більшою мірою направлені на теоретичні аспекти сутності зазначених джерел альтернативної енергетики. Адже є питання, які піднімаються в науці стосовно того, до якої галузі права віднести нові об'єкти правового регулювання. Тому були поставлені такі питання, на які навіть серед науковців немає однієї думки, щоб почути особисту позицію пані Тетяни.

Тема дослідження надзвичайно цікава і перспективна. Із закінченням бойових дій ми будемо мати більше можливостей налагоджувати і

запроваджувати альтернативні види енергетики. Я з підтримую автора у намаганні розглянути частинку величезного напрямку правового регулювання використання альтернативних джерел енергії. Тому я підтримую позицію колег стосовно того, що робота достойна та може бути винесена на захист до спеціалізованої вченої ради ну і звичайно побажаю пані Тетяні успіхів!

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Я хочу відмітити, що Тетяна зробила такий ривок за останні два роки. Майже усі її публікації реалізовані за останні два роки 2023-2024.. Ви досить вдало попрацювали. Бажаю Вам успіху і авжеж підтримую Вас.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Звісно, приєднуюсь до позитивної оцінки дисертаційної роботи. Тетяна Юріївна дуже ретельно підготувалася до презентації матеріалів дисертаційного дослідження, що відчувалося у глибині та обґрунтованості її відповідей на питання, які були поставлені під час обговорення доповіді. Вважаю, що дисертаційна робота відповідає нормативним і змістовним вимогам та заслуговує на підтримку. Я також голосуватиму позитивно та переконаний, що дисертаційна робота успішно подолає наступні погоджувальні етапи.

Бачу, що шановна Алевтина Євгенівна Санченко також зазначила про позитивне враження від роботи та її представлення. Підтримую! Щиро дякую Алевтині Євгенівні – її голос також буде врахований під час голосування.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Шендер Т.Ю. Правовідносини у сфері використання альтернативних (відновлювальних) джерел енергії. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 5. С. 40-46. DOI <https://doi.org/10.32782/39221549>.

2. Шендер Т.Ю. Генеза правового регулювання альтернативних джерел енергії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 225-229. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/49>.

3. Шендер Т.Ю. Правове забезпечення використання альтернативних джерел енергії в сфері електроенергетики та теплопостачання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія Право. 2024. № 83. Т. 1. С. 315-321. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.50>.

4. Шендер Т.Ю. Поняття та ознаки альтернативних джерел енергії. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. № 6. С. 22-28. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.6.4>.

5. Шендер Т.Ю. Правові засоби забезпечення використання альтернативних джерел енергії. «*Наука і техніка сьогодні*». Серія «Право». 2025. № 5(46). С. 247–259. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-5\(46\)-247-259](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-5(46)-247-259).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Шендер Т.Ю. Права людини на користування альтернативними джерелами енергії та їх захист правоохоронними органами. VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів» (м. Кривий Ріг, 26 травня 2023 року). Кривий Ріг, 2023. С. 189-191.

7. Шендер Т.Ю. Використання альтернативних джерел енергії як крок до стабілізації енергетичної безпеки України. III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри» (м. Одеса, 30 листопада 2023 року). Одеса, 2023. С. 197-201.

8. Шендер Т.Ю. Застосування альтернативних джерел енергії для стабілізації соціально-економічного становища країни в умовах війни. III Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція молодих учених та студентів «Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття» (м. Київ, 1 грудня 2023 року). Київ, 2023. С. 93-96.

9. Шендер Т.Ю. Правові аспекти розвитку альтернативної енергетики в умовах війни та глобалізаційних викликів. II Всеукраїнська науково-теоретична конференція «Глобалізаційні процеси та їх вплив на соціально-економічний та правовий розвиток України» (м. Київ, 20 грудня 2023 року). Київ, 2023. С. 745-749.

10. Шендер Т.Ю. Альтернативна енергетика України в умовах економічних глобалізаційних трансформацій. Збірник матеріалів I-ї науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні стратегії сталого розвитку держави та суспільства: наукові горизонти та перспективи» (м. Хмельницький, 22 лютого 2024 року). Хмельницький, 2024. С. 323-325.

11. Шендер Т.Ю. Інноваційні підходи використання альтернативних джерел енергії для сталого розвитку економіки України в умовах війни. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 100-річчя з дня народження дійсного члена (академіка), академіка-засновника Національної академії правових наук України Федора Глібовича Бурчака «Сучасні підходи до методології правничих досліджень» (м. Київ, 3 квітня 2024 року). Київ, 2024. С. 192-196.

12. Шендер Т.Ю. Перспективи економіко-правового розвитку альтернативної енергетики України та європейське партнерство. «Ad orbem per linguas. До світу через мови». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Семіотика української незламності: мова – освіта – дискурс» (м. Київ, 16-17 травня 2024 року). Київ, 2024. С. 782-784.

13. Шендер Т.Ю. Відновлювальна енергетика України в умовах правового режиму воєнного стану. Матеріали XLVII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Краків, Польща (дистанційно), 07 серпня 2024 року). Краків. Польща, 2024. С. 70-73.

14. Шендер Т.Ю. Відновлювальна енергетика в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти «Правовий дискурс» (м. Черкаси, 10 жовтня 2024 року). Черкаси, 2024. С. 85-87.

15. Шендер Т.Ю. Економіко-правові перспективи та виклики галузі відновлюваної енергетики в умовах правового режиму воєнного стану. *Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Правове забезпечення відновлення інноваційного розвитку економіки в повоєнній Україні: за матеріалами Науково-практичної конференції* (м. Харків, 15 листопада 2024 року). Харків, 2024. С. 125-131.

Характеристика особистості здобувача. Шендер Тетяна Юріївна, народилась 09 червня 1989 р.

У 2013 році закінчила Київський національний торгово-економічний університет, факультет ресторанного-готельного та туристичного бізнесу за спеціальністю інженер-технолог; освітній ступінь – магістр.

З 2013 року по 2017 рік працювала на посаді провідного фахівця фінансового управління по роботі з банками Акціонерного товариства «ПРОСТО-страхування».

У 2016 році закінчила Академію адвокатури України за спеціальність: Правознавство; освітній ступінь – бакалавр;

З 2017 року по 2018 рік працювала на посаді юриста у Адвокатському об'єднанні «Гардаріка-Право».

У 2019 році закінчила Міжнародну академію управління персоналом за спеціальністю Антикорупційна діяльність; освітній ступінь – магістр (диплом з відзнакою).

З 2019 року по 2021 рік працювала на посаді юриста у Адвокатському об'єднанні «Свобода».

З 2021 року по теперішній час помічник судді у Господарському суді міста Києва.

З листопада 2021 року по теперішній час – здобувачка вищої освіти ступеня доктор філософії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» (заочна форма навчання).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної роботи.

Відповідно до п. 15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 **пропонується наступний склад разової спеціалізованої вченої ради:**

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Сошников Антон Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Добровольська Володимира Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

В результаті попередньої експертизи дисертації **Шендер Тетяни Юріївни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шендер Тетяни Юріївни на тему: «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Шендер Т.Ю. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. п. 6, 7, 8 **Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Шендер Т.Ю. на тему: «Господарсько-правове регулювання застосування альтернативних джерел енергії сонця та вітру» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Рекомендувати Вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Джабраїлов Руслан Айтшахович – доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Сошников Антон Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Добровольська Володимира Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Шендер Тетяни Юріївни:

«За» – 9

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

Головуючий на засіданні

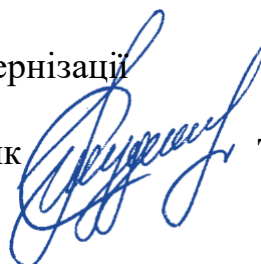
Завідувач відділу
проблем модернізації господарського
права та законодавства,
заступник директора з наукової роботи,
доктор юридичних наук, професор

Руслан ДЖАБРАІЛОВ

Секретар засідання:

Заступник завідувача відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства,
доктор юридичних наук, старший дослідник

Тетяна ГУДІМА